

ГЕНЕЗА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ

ПІЛЬКЕВИЧ Д.Ю., СТУДЕНКА, І КУРС ОС «МАГІСТР», ГРУПА 6М
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТА ПРАВА,
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, М.КИЇВ

Гене́за правового регулювання фінансового моніторингу в Україні проходила в три основні етапи:

- ▶ 1) **28.11.2002 – 25.09.2003** р.: взяття Україною на себе зобов'язань щодо вдосконалення нормативної бази в регулюванні фінансового моніторингу та прийняття до уваги Сорока Рекомендацій FATF;
- ▶ 2) з **25.09.2003 – 14.10.2014** р.: прийняття першого Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму» в 2003 році;
- ▶ 3) з **06.02.2015 р. – 06.12.2019**: прийняття Закону в другій редакції, що значно вдосконалив положення першого Закону та розширив нормативне регулювання здійснення фінансового моніторингу в Україні, враховуючи новітні положення FATF 2012 року. Наразі можна вже виділити і четвертий етап розвитку законодавства у сфері фінансового моніторингу: з 06.12.2019 – до сьогодні, який характеризується прийняттям нової редакції Закону, яким визначається концептуально новий підхід до проведення фінансового моніторингу в Україні.

6 грудня 2019 року Верховною Радою було прийнято нову редакцію Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – «Закон»).

Він має гармонізувати стандарти фінансового моніторингу відповідно до світових та європейських норм (адаптація Сорока рекомендацій FATF, Четвертої Директиви ЄС по боротьбі з відмиванням коштів, Регламенту 2015/847 ЄС «Про інформацію, що супроводжує перекази»).

Новою редакцією Закону запроваджено ряд новацій, які ми окреслимо далі.

Зміна переліку суб'єктів державного фінансового моніторингу

Раніше до суб'єктів державного фінансового моніторингу відносилися такі державні органи:

- ▶ Державна служба фінансового моніторингу;
- ▶ Національний банк України;
- ▶ Міністерство фінансів України;
- ▶ Міністерство юстиції України;
- ▶ Міністерство інфраструктури України;
- ▶ Міністерство економічного розвитку і торгівлі України;
- ▶ Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – «Нацкомфінпослуг»);
- ▶ Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України.

Тепер суб'єктами державного фінансового моніторингу є:

- ▶ Національний банк України;
- ▶ Міністерство фінансів України;
- ▶ Міністерство юстиції України;
- ▶ Міністерство інфраструктури України;
- ▶ **Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України;**
- ▶ **Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України;**
- ▶ **Міністерство цифрової трансформації України.**

Міністерство цифрової трансформації України

З'явився новий суб'єкт державного фінансового моніторингу – Міністерство цифрової трансформації України, яке тепер здійснюватиме державне регулювання і нагляд у сфері запобігання і протидії стосовно постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів.

Відповідно до Нового Закону, віртуальний актив – це цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей.

Постачальником послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, вважається будь-яка фізична чи юридична особа, яка здійснює діяльність із обміну, переказу, зберігання та/або адміністрування віртуальних активів або інструментів, що дають змогу контролювати віртуальні активи, бере участь і надає фінансові послуги, пов'язані із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів для іншої фізичної та/або юридичної особи або від її імені.

Ризик-орієнтований підхід

Новий Закон передбачає запровадження ризик-орієнтованого підходу у діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Ризик-орієнтованим підходом вважається визначення (виявлення), оцінка (переоцінка) та розуміння ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а також вжиття відповідних заходів щодо управління ризиками у спосіб та в обсязі, що забезпечують мінімізацію таких ризиків залежно від їх рівня.

Застосування ризик-орієнтованого підходу наразі віднесено до принципів здійснення фінансового моніторингу в Україні, а суб'єкти первинного фінансового моніторингу будуть зобов'язані використовувати його у своїй діяльності, враховувати критерії ризику, що можуть бути пов'язані з його клієнтами, враховувати географічне розташування держави реєстрації клієнта або установи, через яку здійснюється передача (отримання) активів клієнта, має враховувати вид товарів та послуг, які отримуються клієнтом від суб'єкта первинного фінансового моніторингу, спосіб надання (отримання) послуг.

Збільшене коло суб'єктів первинного фінансового моніторингу

Тепер перелік таких суб'єктів включатиме:

- ▶ Суб'єктів аудиторської діяльності;
- ▶ Бухгалтерів, суб'єктів господарювання, що надають послуги з бухгалтерського обліку;
- ▶ Суб'єктів господарювання, що здійснюють консультування з питань оподаткування;
- ▶ Адвокатські бюро, адвокатські об'єднання та адвокатів, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально;
- ▶ Нотаріусів;
- ▶ Суб'єктів господарювання, що надають юридичні послуги;
- ▶ Осіб, які надають послуги щодо створення, забезпечення діяльності або управління юридичними особами;
- ▶ Суб'єктів господарювання, що надають посередницькі послуги під час здійснення операцій з купівлі-продажу нерухомого майна, а також суб'єкти господарювання, що надають за винагороду консультаційні послуги, що пов'язані з купівлею-продажом нерухомого майна;
- ▶ Суб'єктів господарювання, що здійснюють торгівлю за готівку дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням та виробами з них;
- ▶ Суб'єктів господарювання, що надають послуги у сфері лотерей та/або азартних ігор;
- ▶ Постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів.

Нова термінологія та поняття

Новим Законом впроваджено новітню термінологію, серед якої можна виокремити такі терміни:

- ▶ Активи, пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням;
- ▶ Віртуальний актив;
- ▶ Агент;
- ▶ Джерело коштів, пов'язаних з фінансовими операціями; джерело статків (багатства);
- ▶ Фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу;
- ▶ Замороження активів;
- ▶ Загальний річний оборот; особи, пов'язані з політично значущими особами;
- ▶ Посередник з переказу коштів; належна перевірка;
- ▶ Номінальний власник (в попередній редакції Закону це була бланкетна норма законодавства, яка відсилала до іншого нормативного акту, тепер це поняття закріплене у Новому Законі);
- ▶ Ризик-орієнтований підхід та багато інших.

Конкретизована та доповнена стара термінологія

Новим Законом були розширені та конкретизовані наступні терміни у порівнянні із попередньою редакцією Закону:

▶ **Кінцевий бенефіціарний власник** (змінено формулювання та конкретизований перелік осіб, які вважатимуться кінцевими бенефіціарними власниками);

▶ **Віртуальний актив;**

▶ **Вигодоодержувач ((вигодонабувач),** а саме виокремлені три основні види:

а) вигодоодержувач (вигодонабувач) за договором страхування життя;

б) вигодоодержувач (вигодонабувач) трасту або іншого подібного правового утворення

с) вигодоодержувач (вигодонабувач) щодо цінних паперів, права на які та права за якими обліковуються на рахунку в цінних паперах номінального утримувача);

▶ **ідентифікаційні дані** (поняття розширене та доповнене нормами щодо ідентифікаційних даних трастів);

▶ національні публічні діячі (розширений перелік осіб, які вважаються національними публічними діячами);

▶ траст (вказане поняття значно доповнене та відтепер має закріплений перелік ознак) та інші.

Зменшена кількість порогових операцій у переліку, обов'язкових для звітування

Фінансові операції є пороговими, якщо сума, на яку здійснюється кожна із них, дорівнює чи перевищує 400 тисяч гривень (для суб'єктів господарювання, які надають послуги у сфері лотерей та/або азартних ігор, - 30 тисяч гривень) або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну за офіційним курсом гривні до іноземних валют і банківських металів 400 тисяч гривень на момент проведення фінансової операції (для суб'єктів господарювання, які надають послуги у сфері лотерей та/або азартних ігор, - 30 тисяч гривень), за наявності однієї або більше таких ознак, вказаних в статті Нового Закону.

Перелік ознак, яким має відповідати фінансова операція для віднесення її до категорії порогових також розширений та доповнений.

Механізм належної перевірки. Розкриття кінцевих бенефіціарних власників

Запроваджено механізм належної перевірки та удосконалена процедура розкриття кінцевих бенефіціарних власників. Належною перевіркою вважаються заходи, що включають:

- ▶ Ідентифікацію та верифікацію клієнта або його представника;
- ▶ Встановлення кінцевого бенефіціарного власника клієнта або його відсутності, отримання структури власності з метою її розуміння, та даних, що дають змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника, та вжиття заходів з верифікації його особи (за наявності);
- ▶ Встановлення мети та характеру майбутніх ділових відносин або проведення фінансової операції;
- ▶ Проведення на постійній основі моніторингу ділових відносин та фінансових операцій клієнта, що здійснюються у процесі таких відносин;
- ▶ Забезпечення актуальності отриманих та існуючих документів, даних та інформації про клієнта.

Положення щодо відповідальності

Змінені і положення щодо відповідальності суб'єктів первинного фінансового моніторингу та збільшення розмірів санкцій, що будуть застосовуватися до порушників законодавства у сфері фінансового моніторингу.

Так, відповідальність за неналежну організацію та проведення первинного фінансового моніторингу має нести керівник суб'єкта первинного фінансового моніторингу, а також відповідальний працівник.

Розширений перелік випадків, коли для

осіб, винних у порушенні законодавства із здійснення фінансового моніторингу, може бути застосована відповідальність. Наприклад, якщо працівниками спеціально уповноваженого органу у будь-який спосіб був розголошений факт отримання інформації про фінансову операцію та її учасників, факт надання запиту, рішення чи доручення та/або отримання відповіді на такий запит, рішення чи доручення, таке розголошення вважається порушенням законодавства і тягне за собою відповідальність відповідно до закону або за рішенням суду.

Дякую за вашу увагу!